

повідомлення або розв'язують проблему, висвітлену в новинах, то відчувають впевненість у собі. Рівень впевненості учня в собі впливає на ефективність його роботи впродовж усього дня. Впевненість, яку отримують учні, роблячи свій внесок у щоденні новини, допомагає їм використовувати низку навичок під час індивідуальної або спільної з однокласниками роботи над розв'язанням навчальних завдань.

Якщо обговорення щоденних новин виявлятиме навички й академічні досягнення учнів класу, діти будуть прагнути удосконалюватися в читанні, письмі та виконанні математичних завдань.

Висновки. Отже, упровадження ранкових зустрічей докорінно змінює установку дітей на навчання як на цікавий процес здобуття знань, створює сприймання дітьми класу як єдиного колективу, де кожний – яскрава особистість.

Обґрунтовано доведено, що саме у перші хвилини робочого дня педагог має створити позитивну атмосферу в учнівському колективі; налаштувати дітей на захопливу діяльність впродовж усіх занять, які на них чекають; закласти підґрунтя для академічної успішності молодшого школяра. Він має усвідомлювати функції ранкових зустрічей: соціальну (створення колективу); комунікативну (розвиток монологічного та діалогічного мовлення); емоційну (створення відкритої і дружньої атмосфери); пізнавальну (розширення уявлень учнів з теми дня).

Найціннішим же результатом початкової освіти в особистому вимірі є здорова дитина, мотивована на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя; це учень чи учениця, які вміють вчитися з різних джерел, критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, усвідомлювати себе громадянином / громадянкою України.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти / Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 <http://zakon3/rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Нова школа: простір освітніх можливостей: Проект / група упорядн. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, П. Хобзей та ін. / заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 40 с.
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
4. Яланська С. Як оцінювати шкільні успіхи дітей. *Початкова школа*. 2018. № 4. С. 36-38.

Дзюба Тетяна Михайлівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК УМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІВ

Актуальність дослідження. Стрімкі трансформаційні процеси в освітньому середовищі, зумовлені впровадженням дистанційних форм навчання, стають дієвим механізмом реалізації ідеї «освіта впродовж життя». Поряд із тим, незважаючи на позитивні очікування й можливості, дистанційна освіта приховує загрози інформаційно-психологічної безпеки для суб'єктів освітнього процесу.

Інформаційно-психологічна безпека особистості – це сукупність механізмів психологічного захисту від будь-яких інформаційних і психологічних впливів, спрямованих на зміну психоемоційного стану і поведінки людини [1]. Така безпека в умовах дистанційного навчання виступає важливою складовою загальної психологічної безпеки педагогів в освітній організації. Інформаційно-психологічна безпека педагога в освітньому просторі виконує стабілізуючу функцію, оскільки врівноважує психоемоційні та поведінкові реакції працівника із особливостями освітнього середовища. Порушення інформаційно-

психологічної безпеки педагогів свідчить про наявність в освітній організації чинників-загроз, які проявляються на когнітивному, емотивному та конативному рівнях і позначаються на професійному благополуччі працівника.

До *загроз* порушення *інформаційно-психологічної безпеки педагогів* в умовах дистанційного навчання, відносимо: 1) *інформаційні перевантаження* (пересиченість великими інформаційними обсягами, подвійний документообіг (електронний і паперовий носії), раптовість, хаотичність, стрімкість інформаційних потоків, невміння планувати робочий час); 2) *«інформаційне отупіння»* (потужні енерговитрати через надмірну кількість освітніх цілей, завдань, заходів, що супроводжуються нездатністю мозку ефективно сприймати інформацію); 3) *інформаційний дефіцит* (швидкі темпи інформаційного оновлення, старіння знань).

У професійно-педагогічній діяльності окреслені загрози можуть супроводжуватися проявом у педагогів негативних психологічних ефектів: знецінення професійного досвіду і статусу, зростання невпевненості у власній професійній компетентності, розвиток тривожності і депресивних станів, зниження ефективних копінг-стратегій. Окрім того, у разі порушення психологічної безпеки відбувається дезінтеграція професійних взаємодій педагога та його психологічного і соматичного статусу (Glew, Fan, Katon, & Rivara, 2008; Afolabi, & Balogun, 2017; Reimann, & Guzy, 2017).

Отже, практика спонтанного й науково необґрунтованого впровадження дистанційного навчання приховує низку чинників-загроз, які за певних умов порушують інформаційно-психологічну безпеку педагога і негативно впливають на його професійне благополуччя і здоров'я в цілому.

Мета дослідження: вивчення чинників-загроз інформаційно-психологічної безпеки в освітній організації та їх впливу на професійне благополуччя педагогів.

Методи дослідження. Дослідження представлено вибіркою загальною чисельністю 1817 респондента, де 388 чоловіки та 1429 жінки віком від 20 до 57 років. Репрезентативність вибірки визначалася методом рандомізованого відбору. Застосовувалися методи теоретичного аналізу та емпіричного дослідження: авторська методика «Шкала загроз професійному здоров'ю» (Дзюба, 2015) пункти якої репрезентативно охоплюють ті аспекти професійної діяльності в освітніх організаціях, які усвідомлюються й осмислюються педагогом як можливі фактори-загрози здоров'ю в контексті здійснення ним професійної діяльності, ділового спілкування й реалізації професійної кар'єри; методика «Шкала суб'єктивного благополуччя» (Соколова, 2007), у адаптації Т. Дзюби, за допомогою якої визначалися рівні професійного благополуччя педагогів.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Оцінюючи за методикою М.В. Соколової показники професійного благополуччя педагогів (див. табл. 1), виявлено, що загалом на рівні загального показника професійного благополуччя у педагогів домінує нестійкий рівень емоційного комфорту (57,2 %).

Таблиця 1

Відсотковий розподіл досліджуваних за методикою «Шкала суб'єктивного благополуччя»

Показники професійного благополуччя	Рівень прояву ознаки, кількість досліджуваних, у %			
	<i>повний емоційний комфорт</i>	<i>помірний емоційний комфорт</i>	<i>нестійкий емоційний комфорт</i>	<i>емоційний дискомфорт</i>
Напруженість і чутливість	3,5	18,3	54,3	23,9
Ознаки психіатричної симптоматики	3,4	40,1	53,0	3,5
Зміни настрою	5,5	65,5	28,3	0,7
Значимість професійного оточення	26,4	59,1	12,5	2,0

Самооцінка професійного здоров'я	2,7	34,5	61,0	1,8
Задоволеність професійною діяльністю	4,2	55,3	36,8	3,7
Загальний показник професійного благополуччя	1,8	40,5	57,2	0,5

Такі ознаки можуть свідчити, що у більшості досліджуваних серйозні проблеми у професійній сфері відсутні, але й про емоційний комфорт та його швидке відновлення говорити не можна. 40,5 % досліджуваних показують прояви помірного емоційного комфорту в освітній організації, тобто серйозних емоційних проблем такі педагоги не відчувають, вони досить активні, впевнені у собі та адекватно скеровують свою поведінку. Однак, якщо порівняти нестійкий і загальний сумарний показник помірного і повного рівнів емоційного комфорту педагогічних працівників в освітній організації (40,5 і 1,8 % відповідно), то можна помітити, що нестійкий рівень емоційного комфорту значно переважає (57,2 % від загальної кількості). Така тенденція доповнює дані зарубіжних досліджень, де показано, що високий рівень професійних вимог стає причиною напруження й зумовлює виникнення різноманітних негативних симптомів: професійного вигорання, незадоволеності результатами праці, психологічного стресу, проблем зі здоров'ям (Breevaart, Bakker, Derks, & Van Vuuren, 2020; Haar, Bardoel, 2008; Bakker, Hetland, Kjellebold Olsen, & Espevik, 2019; Diener, 2012).

Результати опитування доповнили кількісні показники вимірювання рівня професійного здоров'я педагогів за методикою Т.М. Дзюби «Шкала загроз професійному здоров'ю» [2]. Конструкт «професійне здоров'я» в опитувальній матриці методики утворений 29 факторами-загрозами, які на нашу думку, можуть виступати чинниками порушення інформаційно-психологічної безпеки педагогів в умовах дистанційних форм навчання. Зокрема, f26 «професійна діяльність вимотує фізично»; f28 «надмірне навантаження»; f17 «виконання кількох завдань одразу»; f16 «хронічна втома»; f27 «професійна діяльність вимотує морально»; f18 «понаднормовий робочий день і тиждень»; f29 «частота змін і реконструкцій»; f19 «негативні умови праці»; f11 «інтенсивний повсякденний стрес» (див. табл. 2).

Таблиця 2

Відсотковий розподіл вираження параметрів порушення інформаційно-психологічної безпеки педагогів в умовах дистанційного навчання

Чинники-загрози порушення інформаційно-психологічної безпеки педагогів в умовах дистанційного навчання	Рівні професійного благополуччя педагогів		
	Рівень прояву ознаки, кількість досліджуваних, у %		
	помірний емоційний комфорт	нестійкий емоційний комфорт	емоційний дискомфорт
f26 «професійна діяльність вимотує фізично»	44,6	47,8	7,6
f28 «надмірне навантаження»	54,5	35,8	9,7
f17 «виконання кількох завдань одразу»	46,0	46,3	7,6
f16 «хронічна втома»	44,4	48,1	7,4
f27 «професійна діяльність вимотує морально»	37,2	53,5	9,4
f18 «понаднормовий робочий день і тиждень»	39,1	50,8	10,0
f29 «частота змін і реконструкцій»	38,1	51,4	10,5

f19 «негативні умови праці»	38,0	54,0	8,0
f11 «інтенсивний повсякденний стрес»	33,9	57,6	8,5
Загальний показник	43,2	52,2	4,6

Результати кореляційного аналізу також продемонстрували достовірні зворотні кореляційні зв'язки між загальними показниками «рівня професійного здоров'я» та «рівня професійного благополуччя» ($r = -0,695^{**}$, $p \leq 0,01$).

Висновки. Дистанційні форми навчання – неминуче новий етап розвитку освітньої практики. Однак такі форми навчання потребують врахування інтересів інформаційно-психологічної безпеки педагогічних працівників, яка забезпечує професійне благополуччя, профілактику загроз професійному здоров'ю та ефективній професійній самореалізації.

Поняття «інформаційно-психологічна безпека педагогів в умовах дистанційного навчання» розуміємо як сукупність організаційних (зовнішніх) чинників-загроз, які несприятливо впливають на здоров'я персоналу освітньої організації.

Інформаційно-психологічні небезпеки в освітніх організаціях проявляється в нечіткій, хаотичній організації й плануванні педагогічної праці, погано структурованій, розпливчастій інформації, надмірному, часто повторюваному інформаційному тискові (виконання однотипних завдань у різних варіативних формах), застарілому обладнанні, наявності дрібних подробиць, суперечностей, завищених вимог до виконання поточної діяльності тощо. Ці прояви стають потужним стресором зі значними наслідками для професійного благополуччя педагогів, якості та задоволеності виконання ними своїх професійних обов'язків, ефективного функціонування організації як здорової структури.

Список використаної джерел

1. Гаврилова, Н. В., Есмурзаева, Ж. Б., & Гаврилова, Н. С. (2015). Электронное обучение и некоторые вопросы социально-психологической безопасности. *Концепт*, (3).
2. Дзюба, Т. М. (2015). Комплекс методик для діагностики професійного здоров'я вчителя. *Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка*.
3. Afolabi, O. A., & Balogun, A. G. (2017). Impacts of psychological security, emotional intelligence and self-efficacy on undergraduates' life satisfaction.
4. Glew, G. M., Fan, M. Y., Katon, W., & Rivara, F. P. (2008). Bullying and school safety. *The Journal of pediatrics*, 152(1), 123-128.
5. Reimann, M., & Guzy, J. (2017). Psychological contract breach and employee health: The relevance of unmet obligations for mental and physical health. *Revista de Psicología del Trabajo y de las Organizaciones*, 33(1), 1-11.

Думенко Інна Михайлівна,
практичний психолог Конотопського
навчально-виховного комплексу: загальноосвітня
школа І ступеня – дошкільний навчальний заклад «Казка»

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Сьогодні проблема агресивної поведінки дітей в школі набуває все більшої актуальності. Історії про знущання серед учнів показують по телебаченню, про них пишуть в журналах і газетах, їх обговорюють в інтернеті. Це викликає тривогу, занепокоєння в суспільстві, в школі, в класі, в сім'ї і, безумовно, у психологів, які працюють в школах. Діти приходять у школу не тільки, щоб отримувати знання, вони також навчаються взаємодіяти один з одним.

В школі дитина отримує багатий досвід спілкування, ґрунтуючись на який, робить висновки про те, як влаштований світ, чого чекати від інших людей і чого чекають від нього оточуючі. Як залишатися самим собою; як не боятися відрізнятись від інших, мати свою